

AMBITIE DUURZAAMHEID

Om hier aan tegemoet te komen hebben we onze inspiratie gehaald bij de 3 sporen *vlg. de ECOPOLISstudie van TJALLINGII (1992): levende, verantwoordelijke en participerende wijk*

Onze vertaling:

DE LEVENDE WIJK

De wijk moet **aantrekkelijk** zijn om in te wonen of te verblijven.

- Er moeten betaalbare en duurzame woningen gerealiseerd worden met aandacht voor een kwaliteitsvolle inrichting van de wijk geschikt voor de **verschillende doelgroepen**: de bewoners met bijzondere aandacht voor kinderen, ouderen en personen met een handicap, maar ook voor de bezoekers, passanten en omwonenden.
- Het benutten van **lokale ecologische potenties** kan een bijdrage leveren aan een gezonde wijk en aan verblijfsmogelijkheden voor zeer diverse mensen met zeer verschillende leeftijden, leefstijlen en noden, maar ook aan de **identiteit** van de wijk als geheel:
- Essentieel voor ons is hierbij de mobiliteit: de **bereikbaarheid** met het **openbaar vervoer** en de bereikbaarheid en doorgankelijkheid van **fietsers en voetgangers**. De auto wordt in het project gezien als gast: de pleintjes/leefstraten /erven worden **echte verblijfsruimten**. De pleinen/leefstraten kunnen een spel worden van verhard, onverhard met spelelementen, een aantal banken, bloeirijke bomen, De greppels/ speelse goten van de pleintjes komen uit in wadi's. Er wordt een minimaal aantal parkeerplekken (gebundeld langs de ontsluitingsweg) voorzien.

Een **interessante gradatie van publiek naar privaat** blijkt vaak de sleutel tot:

- de introductie van sociologische meerwaarden, met de wijk als een boeiende en gevarieerde plaats voor de bewoners, waar ruimte is voor ontmoetingen (zowel met elkaar, als met de rest van de wijk), voor spel, wandelen, natuur, ergens rustig kunnen zitten, samen iets kunnen ondernemen, ...;
- een eigen identiteit;
- gevoel van geborgenheid en sociale veiligheid;
- 'natuurlijk duurzaam wonen': door het benutten van de natuur en de ecologische potenties (zoals het behouden en van de bestaande beken als boeiende startsituatie voor wonen aan een natuurlijk park).

DE VERANTWOORDELIJKE WIJK

Een wijk met een **minimale ecologische voetafdruk!**

We moeten plannen en bouwen met aandacht voor de komende generaties. Bij de aanleg van de wijk en de publieke ruimte gaat veel aandacht naar duurzaamheid. Ecologische en sociale kwaliteiten staan voorop.

Een aantal ecologische aspecten: i

- het **compact bouwen** (= meer publieke ruimte!), aandacht voor oriëntatie, energiezuinige woningen, energie+ woningen,
- prioriteit schenken aan **openbaar vervoer**, de auto als gast (minder CO2), een netwerk van **trage verbindingen**, een speelweefsel,
- Door compact te bouwen is het mogelijk om een **gebundelde en robuust groenstructuur** uit te bouwen, die aansluit op de **groen- blauwstructuur** van het landschap.
Prioritair is evenwel het deelfacet integraal waterbeheer. Water is immers een ordenend en structurerend element waarmee rekening moet worden gehouden bij het ontwerpen. Water (de huidige grachten!) bepaalt in sterke mate de landschappelijke structuur en zorgt voor kwaliteit, verscheidenheid in de ruimtelijke structuur en in de gebruiksmogelijkheden.

Naast de ecologische verantwoordelijkheid is het **sociale aspect** erg belangrijk:

- spreiding van verschillende doelgroepen door een verscheidenheid aan bebouwing (gezinnen, alleenstaanden, ouderen, personen met een handicap) (= sociale duurzaamheid) en aandacht voor levenslang wonen.

- integratie in de omgeving door het creëren van een zeer aantrekkelijke wijk met een optimale woon- en leefkwaliteit. Zie verder ook hoofdstuk 'Duurzaamheid en de publieke ruimte'.

DE PARTICIPERENDE WIJK

Een belangrijke strategische stap is de verankering van **communicatie en participatie** in het proces. Dit is nodig om de hierboven besproken sporen van de 'verantwoordelijke' en de 'levende' wijk een kans op slagen te geven! Een intensieve participatie betekent een extra inspanning van de opdrachtgever. Daar tegenover staat wel een groter maatschappelijk draagvlak: het verantwoordelijkheidsgevoel van de bewoners wordt versterkt en op lange termijn betekent dit op verschillende vlakken een meerwaarde voor de wijk. Zo is de wijk er voor de bewoners, maar moet de wijk ook ván de bewoners zijn. Problemen zoals vandalisme, sluikstorten, 'fout'parkeren e.d. hangen dikwijls samen met een geringe betrokkenheid van mensen bij hun woonomgeving en het milieu.

Bovendien is het voor ons erg belangrijk om het verhaal van de bewoners, kinderen en jongeren te horen. Zij kennen de plek, de geschiedenis en de noden. Zij bekijken de wijk heel anders dan wij ontwerpers.

Naast externe communicatie is het eveneens van belang dat er regelmatige overleg is met de verschillende partners en de verschillende diensten van de stad /gemeente, RO Vlaanderen- cel onroerend erfgoed,

DUURZAAMHEID EN DE PUBLIEKE RUIMTE: EEN STERKE GROEN- BLAUWE STRUCTUUR

GEOMORFOLOGIE

- De bestaande topografie respecteren en benutten: de grachten, poelen, het microreliëf. Het zal de basislayer worden voor het ontwerp;
- Aandacht voor de archeologische sporen;
- Het grondverzet op het terrein zal (zoveel mogelijk) via een gesloten grondbalans gebeuren. Speelheuvels met grond van de uitgegraven wadi's ...

INTEGRAAL WATERBEHEER

- Extensieve dakbegroening voor vertraagde afvoer;
- Herbruik van regenwater
- Creëren van wadi's en open grachten voor buffering van hemelwater;
- Minimaal aantal waterkolken;
- Beperkte verhardingen waar mogelijk waterdoorlatende verharding.

DAK- EN GEVELBEGROEIING

- Sluit visueel aan bij de groene ruimte: groen uitzicht vanuit gestapelde woningen;
- Isolierend vermogen en verlengt de levensduur van het dak.

GROENZONE

- Inspelen op de bestaande kwaliteiten van het landschap: grachten, riet, bomen, boomgaard met streekeigenesoorten, ...
- natuurrijke zone met verscheidene functies: spannende plekken vol avontuur (heuvels en speelwadi's), waar ook gewandeld kan worden. Een buurtweide geeft ruimte voor buurtinitiatieven zoals het plaatsen van een feesttent, een barbecue, het geven van wijkconcerten en andere gemeenschappelijke initiatieven (zoals bvb composteren ,...). In het park wordt voldoende ruimte voorzien voor waterinfiltratie;
- gebundelde groenstructuur;
- Natuurrijke ruimte: hooiland, bloemenweide, inheemse beplanting (autochtoon), ;

- Speelse ruimte: klim- klauterelementen opgebouwd uit Robinia hout fsc gelabeld, (integreren speelveldje De Grendel)

ONTSluitING

- Netwerk van fiets-, wandel- en speelroutes aansluitend op de omliggende wijken, ... en het landschap;
- Leesbare routes voor de verschillende gebruikers en functies: auto's, fietsers, wandelaars, ... ;
- Hiërarchie van wegen en paden: verharding, halfverharding, graspaden. Hoofdontsluitingsweg (verzamelweg): sterke boomstructuur!

SOCIALE DUURZAAMHEID EN PARTICIPATIE.

- Woonplek met een sterke identiteit, aantrekkelijk en kwaliteitsvol;
- boeiende en gevarieerde plekken waar bewoners individueel of samen kunnen zitten, wandelen, spelen, iets kunnen ondernemen (buurthappening);
- meervoudig gebruik van de collectieve ruimtes;
- Compostzone voor het openbaar groen;
- collectieve ondergrondse afvalcontainers;
- collectieve wasplaats voor wagens;

DUURZAAMHEID EN WOONTYPOLOGIE:

Een cruciaal thema dat de toekomstige ontwikkeling zal aansturen is de woontypologie. De keuze van de woningtypes zal doorwerken naar verschillende andere belangrijke thema's en uiteindelijk ook naar duurzaamheid.

Bij de uitwerking van nieuwe woontypologieën worden de principes van **Trias Energetica** als rode draad gebruikt. Deze principes leiden volgens drie trappen naar een duurzame en comfortabele leefomgeving met een minimale ecologische voetafdruk. Verbruik van grondstoffen en energie wordt maximaal beperkt, resterende verbruik wordt maximaal door alternatieve hernieuwbare bronnen in gevuld, tekorten worden aangevuld door het optimaal inzetten van eindige energievormen.

INPLANTING

Bij de inplanting van de woningen is een duurzaam en kwalitatief ruimtegebruik overeenkomstig de noden van de gebruikers het oogmerk. Hierbij worden aspecten als inzicht, privacy, geluid, schaduw, wind, ... zorgvuldig afgetoetst.

COMPACTHEID

Compacte woonvormen leiden niet enkel tot een duurzaam ruimtegebruik, ze beperken onder meer de bouwkost en stimuleren aldus de sociale mix in de wijk. Een hoge compactheid leidt eveneens tot een lagere uitbatingsskost van woongelegenheden zodat de afhankelijkheid van de bewoner van energie beperkt wordt.

ORIENTATIE

Zongericht bouwen als leidmotief

ENERGIE

Wonen in een laag-energie (K25 – E60) of passiefhuis (K15 – E30) standaard om het verbruik maximaal te reduceren.

Een grote dichtheid leent zich tot collectieve verwarmingssystemen (asfaltwarmte collector, warmtepompen, koude en warmteopslag,...) of collectie energieopwekkingssystemen (zonneboilers, fotovoltaïsche zonnepanelen, kleine windturbines, ...).

COMFORT

Een gezond en aangenaam binnenklimaat zijn het vertrekpunt in de keuze van een energie-standaard, de inplanting, de oriëntatie, ... van de woningen. Bouwen vandaag met de technieken, de kennis, de knowhow en de middelen van vandaag.

MATERIAALKEUZE

De keuze van materialen gebruikt binnen en buiten de woningen wordt bepaald door een levenscyclusanalyse (LCA).

SOCIAAL WEEFSEL

De kostprijs van de woningen heeft rechtstreeks weerslag op de sociale stratificatie van de toekomstige bewonersgroep. Een zekere verscheidenheid in aanbod is zeker een meerwaarde

MOBILITEIT

De keuze van de woningtypes heeft ook nog een belangrijk impact op de mobiliteit binnen het projectgebied: eengezinswoningen zijn vandaag op de woningmarkt haast ondenkbaar zonder eigen garage maar vallen ook in een hoge prijscategorie, gegroepeerde garages moeten goed geïntegreerd zijn in de publieke ruimte, ondergrondse garages zijn slechts te realiseren in meergezinswoningen... Dergelijke keuzes hebben grote gevolgen voor de interne ontsluiting binnen het gebied wat dan weer gevolgen heeft voor de hoeveelheid te verhardende oppervlakte.

DUURZAAM BOUWEN

Duurzaam en energiebewust bouwen is niet iets wat er achteraf wordt toegevoegd aan om het even welk stedenbouwkundig plan.

Het is niet enkel een kwestie van isolatie en technieken, maar is een basisfilosofie van bij het begin.

De grote lijnen van het stedenbouwkundig plan houden daarbij reeds rekening met

- ideale inplantingen van woningen (maximale bereikbaarheid, minimum oppervlakte nieuwe infrastructuur)
- bouwen met een minimale voetafdruk (meervoudig grondgebruik, maximaal onverharde buitenruimte)
- perfecte balans privacy en gemeenschap (opwaarderen van sociale contacten)
- goede oriëntatie voor elke woning (gebruik van gratis zonnepanelen, passieve zonne-energie, evt. zonneboilers...)
- grote compactheid (verminderen van de verliesoppervlakten, verminderen van koudebruggen)
- flexibiliteit (maximale bruikbaarheid, eventuele uitbreidbaarheid, inbreidbaarheid)
- gebruik van duurzame materialen (met minimum milieulast en onderhoudskosten en goed isolatievermogen)
- rationeel omgaan met water (zo weinig mogelijk water naar de riolering)
- een maximale architecturale kwaliteit (gebruik van een logische en vooral passende vormtaal)

Bepaalde ecologische keuzes zien er heel anders uit en zijn afhankelijk van de gekozen woningtypes (gekoppeld – rijwoningen-gestapelde woningen- flats...).

De juiste dosering van deze types, en de plaatsing van de juiste types op de juiste plaats en in de juiste vorm is een belangrijke uitgangspunt voor deze studie.

Het project kan daardoor uitgroeien tot een voorbeeldproject op het gebied van duurzaam bouwen en wonen.

Els Huigens en Jean-françois Van den Abeele
Fris in het Landschap